

CAN YOU ANSWER THESE QUESTIONS?

1. Who was the author of the Agudah? How did he die?
2. What city served as the spiritual center of Ashkenazic Jewry in the period following the Black Plague?
3. Who were France's chief Rabbis during that period?
4. Name three works that are devoted to the preservation of Jewish custom.
5. Who wrote Terumas HaDeshen?

This and much more will be addressed in the eleventh lecture of this series: "The Development of Ashkenazic Liturgy and Custom: The Life and Times of the Maharil".

To derive maximum benefit from this lecture, keep these questions in mind as you listen to the tape and read through the outline. Go back to these questions once again at the end of the lecture and see how well you answer them.

PLEASE NOTE: This outline and source book was designed as a powerful tool to help you appreciate and understand the basis of Jewish History. Although the lectures can be listened to without the use of the outline, we advise you to read the outline to enhance your comprehension. Use it as well as a handy reference guide and for quick review.

THE EPIC OF THE ETERNAL PEOPLE

Presented by Rabbi Shmuel Irons

Series VII Lecture #11

THE DEVELOPMENT OF ASHENAZIC LITURGY AND CUSTOM THE LIFE AND TIMES OF THE MAHARIL

I. Germany in the Late Middle Ages

A.

אמנם באגודה (חולין סי' כ"ג) כתוב טעם אחר וז"ל, וכתבו הגאונים דעתה אין ת"ח מקפידים אך מוחלין. עוד נ"ל דבעו"ה אין ת"ח עתה שיודע אפי' מסכת כלה עכ"ל. תא חזי מר זה המחבר היה קודם הגזירות (אחר המגפה השחורה בשנת ק"ט) שידוע שאז היו גאוני ארץ, ועתה הדור היתום הזה שאין בו יודע בין ימינו לשמאלו, וצפרניהם של ראשונים ושיחתן עדיפא מכריסן ומתורתן של אחרונים, כלום יש בדור הזה שיש לו לפקפק בזה. ולא שייך בזה יפתח בדורו כו' (ר"ה כ"ה, ב'), דההוא לענין דינא, ולשמוע אליו אתמר, ולא לענין כבוד כדילפינן מן ואל השופט וגו' שו"ת מהרי"ל סימן סז

The [author of the] Sefer Agudah (Chullin 23), however, writes the following reason: "The Gaonim wrote that presently scholars do not demand [that the knife used for slaughter be shown them]. Rather, they have absolved [the ritual slaughterers from their responsibility to show them the knife]. In addition [to that reason], it seems to me that, due to our great sins, there are no scholars presently that are expert in even the tractate Kallah (See Shabbos 114a) [which is the minimum definition of a scholar]." Behold that the master who authored [the Sefer Agudah] lived before the decree [of the Black Plague in the year 1349]. It is common knowledge that Gaonim (men of great stature) lived in the land [during that time]. Now, in this orphaned generation, there is no one who knows the difference between their right and left [hands]. The fingernails of the earlier generations and their casual conversation were superior to the stomachs (inner essence) and Torah knowledge of the later generations. Is there anyone in this generation that contests this fact? The principle elucidated in the Talmud, "Yiftach in his generation etc." (Rosh HaShanah 25b) does not apply. That [statement] is referring to matters of judgement and the responsibility of accepting [a current judge's] legal decision, as we derive from the verse, "And unto the judge of those days etc." not to the honor to which he may be entitled. **Teshuvos HaMaharil 67**

B.

ואותו שתיקן ספר האגודה היה קודם הגזירות והיה למדן מופלג וא"ה כתב דבזמנו לא דיינינן דינא ת"ח. וכ"ש בזמן הזה שבעו"ה נתמעטו הלבבות והרבה רבנים דאפילו צורתא דשמעתא לא ידעי ואין בידם לא לחם ולא שמלה ביתם ריקם מכל טוב. יש מהם המתיהרים להשתרר ולהשתמש בכתר הרבנות וכוונתם בשביל כבוד עצמם כדי שישבו בראש וילכו בראש. ויש מהם שכוונתם להרבות ממון וכל המדות שמנו חכמים שצריך ת"ח להתנהג בו הם אינם נוהגי' באותם המידות ולהנאות עצמם הם מכוונים. ויש מהם שאינם מדקדקים

במעשיהם וסני שומענייהו ועל ידם מתחלל שם שמים. ופשיטא דאין להם דין ת"ח לא למיעבד דינא לנפשיה ולא לקנוס ליטרא זהב המזולזל בו. ומטעם זה לא נהגינן בשום למדן בזמן הזה דין ת"ח דבהדי הוציא לקיא כרבא. שו"ת מהר"י ווייל סימן קסג

The one who composed Sefer Agudah lived before the decree [of 1349] and was an extraordinary savant. He himself wrote that in his time [already] the [special] laws regarding scholars were no longer in force. Most certainly this is so in our time when, due to our great sins, the hearts (i.e. the ability to understand) have become diminished and there are many Rabbis who do not even know the basics of the Talmud. They possess neither bread nor clothing (figuratively referring to Torah knowledge see Shabbos 120a) Their house is lacking any thing of substance. There are amongst them those that arrogantly attempt to lord over others and misuse the crown of the Rabbinate. Their intention [in studying Torah] is [in order to enhance] their own honor so that they [will be able to] sit at the front [of the assembly] or walk at the head of the community. There are those amongst them whose motivation is the accumulation of wealth. They do not have any of the special character traits that the Sages enumerated regarding the proper conduct of a scholar. Their [sole] intention is their own pleasure. There are those amongst them who are not careful with their actions and have a bad reputation and, through them, the name of Heaven is desecrated. It is obvious that they do not have the legal status of a scholar, neither regarding the right of a scholar to take the law into his own hands [if he cannot wait], nor regarding the right of a scholar to fine a person a *litra* of gold if he acts disrespectfully towards him. For this reason we do not afford any savant the privileges of a scholar. [This is a fulfillment of the proverb:] Together with the thorn, the cabbage is smitten. [i.e. the good are punished with the bad.] (Bava Kama 92a) **Teshuvos R. Yaakov Weil 163**

C.

ואמר ששמע מממה"ר שלום ז"ל מה שהתורה מקוימת באשכנז יותר מבשאר ארצות, אתי מכח שלוקחים רבית מן הגוים ואינם צריכין לעשות מלאכה, ומכח זה יש להם פנאי ללמוד תורה. ומי שאינו לומד מסייע ללומדי תורה מן הריוח. ואמר מה שענתה הגוים עומדים על הרבית לבטלו, בא מכח שאינם מסייעים ללומדי תורה, כי נס בתוך נס שהגוים מרצים ליקח רבית, אלא ודאי מאת השם הוא. אבל השתא מדת הדין מקטרגת, וגם הוא בכלל אשר לא יקים את התורה וגו' פי' שאינו מסייע ללומדיה הן בפרקמטיא הן בנתינה. לקט יושר חלק א (או"ח) עמוד קיט ענין ב ד"ה ואמר שיתפלל

Rav Yisrael Isserlein said that he heard from R. Shalom [of Neustadt], of blessed memory, that the reason why Torah was perpetuated in Germany more than in other lands was because they take interest [on loans made to] the Gentiles and they don't have to do [manual] labor. Because of this, they have the free time to study Torah. He who doesn't actually study helps those that do from the profit [of the loan business]. He [also] said that the reason that the Gentiles are attempting to stop the practice of loaning on interest is because those [who are making profit through this venture] are not supporting those who are studying Torah. It is a miracle, within a miracle, that the Gentiles [by and large] are willing to allow the Jews to take interest. It is certainly Providential. Now, however, the attribute of judgment is demanding punishment and [the sin of not supporting the study of Torah] is included in [the curse of] "He who does not uphold the Torah." The

verse is referring to those who do not support the students of Torah, either by giving them merchandise on consignment or by [outright] gifts. **Leket Yosher 119:2**

II. Rav Meir ben Baruch HaLevi and the Institution of Semichah

A.

על המילה שאינה בבהכ"נ אלא בבית אחר אי אמרינן הפיוטים בבהכ"נ? דע כי ידעתי שהזקן מה"ר מאיר מבולד"א ס"ל כששב בווינ"א, אמר תחינה בבהכ"נ ביום המילה, אבל לא הלך לבהכ"נ של הקהל אל המילה. תרומת הדשן חלק ב (פסקים וכתבים) סימן פא

[The following question was asked:] If the circumcision ceremony is held outside the synagogue, are the *piutim* (the special religious poems which are customarily recited when a circumcision is performed) recited or not? [The answer is:] You should know that the elder scholar R. Meir of Fulda S"l (Segan Leviah), when he resided in Vienna, would say *tachanun* in [his own] synagogue on the day of a circumcision. He did not go, however, to the main synagogue where the circumcision was held. **Terumas HaDeshen 2:81**

B.

(1) מהר"ר מתתיה הנזכר, הכין לבבו ללמוד וללמד בארץ ההיא, חק ומשפט. וקבע שם ישיבות, והרביץ תורה ברבים. והרבה גבולו בתלמידים. והבאים לפניו גדיים, נעשו תיישים מנגחים ימה וצפונה; דמייתין דובי בקרנייהו. ויצאו מלפניו הרבה רבנים תופשי ישיבה. כי סמך ידו, והאציל מהודו עליהם. וחברים מקשיבים, לנים בעמקה של הלכה, אין מספר. ובזכות הרחמן, ובזכותו ובזכות אבותיו שסייעוהו, מצא חן בעיני המלך. ובאהבתו אותו, היו כל היהודים היושבים בארץ, משמרת אתו. היה להם חומה, צנה וסוחרה. וכל קהלות המלכות ההוא, בראותם טוב פעולותיו, ויושר מעשיו, תורה וגדולה במקום אחד. וכי בגללו היה להם שלו' ושקט בארץ ההיא, קבלוהו עליהם: לשר ושופט, רב ודיין, לבל ימרו את דברו. וכל היוצא מפיו, יעשו במשפט בין איש ובין אחיו, ולהורות את בני ישראל. וכל מעשיהם יהיו נחתכין על פיו. וגם המלך, שמו אדון עליהם, ומושל בכל משפטיהם. וכל ימי חייו, נהג רבנותו, ממשלתו, ונשיאותו ברמים, במלכות ההוא. ולא היה נודד כנף, ופוצה פה, ומצפצף. אחר כן, גדל העונש, ובעון הדור: נתבקש בישיבה של מעלה, מהר"ר מתתיה הנזכר, תנצב"ה (תהא נפשו צרורה בצרור החיים). וקהלות המלכות ההוא, כי ראו נעדר מהם מנהיגם וקברניתם; לעזרה בצרות, היה מבטם; מנו תחתיו בנו: מהר"ר יוחנן נר"ו. יען ראוהו ממלא מקום אבותיו: בתורה, וביראת חטא. וגם, כי אביו בעוד בחיים, חייתו, סמך אותו ברב: יורה יורה ידין ידין. ונתן לו רשות לתפוש ישיבה. וכך עשה. נפרד מאביו, וילך אל עיר אחרת, וקבע שם ישיבה כמה שנים, בחיי אביו. ומעת נעדר מהר"ר מתתיה נ"ע ועד עתה, שהם כחמש שנים, הלך מהר"ר יוחנן בדרכי אביו נ"ע. יושב בישיבה, ומורה הוראה, ודן את הדין בכל המלכות ההוא, מטעם המלך והקהלות שקבלוהו עליהם. ולא היה אדם שערער בדבר. וגם הרביץ שם תורה, והרבה תלמידים, ויצאו מלפניו מתלמידיו: שלשה רבנים ומורי הוראה בישראל, אשר סמכם הוא ברבנים. כמנהג צרפת ואשכנז, שהרבנים סומכים את תלמידיהם ברבנים, כשרואים בהם שהגיעו להוראה, ונותנין להם רשות לקבוע ישיבה בכ"מ (בכל מקום), ולדין, ולהורות. ועתה, עלה אריה מסבכו, אריה דבי עילאי, ארי שבחבורה, משיב מלחמתה של תורה שערה: הוא מהר"ר ישעיה נר"ו. ובסבת מחלוקת שהיה בינו ובין מהר"ר יוחנן נר"ו, נסע ממקומו, שרות שבוייא, וילך אל אשכנז, אל הנשר הגדול, גדול הכנפים,

מלא התורה, אשר לו החכמה; הוא מהר"ם הלוי נר"ו. ויפק חרון מאתו, וגזרת נדוי, שתהיה ממשלתו על כל מלכות צרפת. ושום רב אשר יקום לתפוש ישיבה בצרפת, בלי רשות הר"ר ישעיה: יהיו כל הגיטין והחליצות שיעשו לפניו, פסולים; וכליו כלי עובד כוכבים. ותגעש ותרעש הארץ ההיא, לגזרה היוצאת. ותהי לחרדת א-להים; רעדה אחזתם שם, חיל כילודה. איך יצא דבר כזה מלפני מהר"ם הלוי, ליטול שררה ולגזור בארץ לא לז' ואף כי הוא מופלג בחכמה, מופלג בזקנה, אין לו לגזור במלכות צרפת, בלתי רשות קהלות המלכות ההיא, או רשות החכמים והרבנים שבמלכות ההוא? ואף אם ראה: כי יש אתו און ויכולת, אילות וממשלת, לגזור על כל תפוצת הגולה, איך נתן הממשלה להר"ר ישעיה, על מלכות צרפת? אשר גם הוא, מחוץ למלכות ההוא, מושבו. ותלמידים שהגיעו להוראה, יהיו צריכין לכתת רגליהם, ללכת ארץ מרחקים, למלכות אחרת, ליטול רשות ממנו. וכ"ש, כי יש במלכות צרפת, חכמים ורבנים, וביחוד מהר"ר יוחנן. אשר ירש מאביו, מהר"ר מתתיה נ"ע, השררה ההוא, במלכות ההוא, בהורמנא דמלכא, וברצון הקהלות ההם. וגם, שהוא ראוי לה מצד תורתו, ומצד מעשיו. ומאן דלביש מדא, ילבש מדא. על דא, ודאי בכו במרה! יצעקו חוצה, ולקצות הארץ ישמיעו קולם! וישאלו לנתיבות עולם, וליודעי דת ודין; על כל נעלם, תורה יבקשו מפיהם. אם חובה על הקהלות, מלכות צרפת, כלליה ופרטיה, לחוש לגזרת מורינן מהר"ם הלוי, ולנהוג על פיה? או, אם אין להם לחוש לה כלל, מחמת שאין כח למהר"ם הלוי לגזור עליהם. וגם הגזרה ההיא, חוץ מכבודו, שלא כדין: להסיר על לא דבר ומבלי אשם, מהר"ר יוחנן ממשלתו, אשר נהג בה, בהורמנא דמלכא, וברשות הקהלות ורצונם. וגם שיש בה קצת בטול תורה, שהתלמידים שהגיעו להוראה, והיו קובעים ישיבה כל אחד במקומו, ותרבנה הישיבות ותמלא הארץ דעה, והשכל. וכל בניה למודי ד'. ואם יצטרכו ללכת לכנפות הארץ, ליטול רשות ממהר"ר ישעיה, הם כלים ונמנעים מאיליהם. ובתוך החכמים הנשאלים על זה, נקרא נקראתי גם אני, החתום למטה. ואם אינני מכת החכמים, ויראתי להכניס ראשי בין ההרים הגדולים, בין שתי מחלוקות גדולות, פן ירצו את גלגלתי. אבל, להפצר החבר הותיק, הר"ר יהודה ב"ר אליעזר, הבא ממרחק על זה, לא יכולתי להשיבו ריקם. אף, כי ראיתי יש בשתיקה קצת חלול השם, בהרבות קטיגוריא בין תלמידי חכמים. ובערה במ אש המחלוקת, ואין מכבה. ולזה, קטן כמוני, הבא לכבות, שומעין לו, ואין מזיחין אותו. ומעתה, אומר מה שנראה בעיני; ולא אשא פנים, כי אם לאמת, שהוא אהובנו יותר מן הכל. שו"ת הריב"ש סימן רעא

The above mentioned R. Matisyahu prepared his heart to study and teach the statutes and judgments [of the Torah] in that land [of France]. He set up Yeshivas and spread the Torah in public and increased his boundaries with disciples. Those who came before him as young men became mature scholars (literally young goats became mature goats) who are engaged in the rhetoric of the Talmud (literally goring) in the west and north and are defeating formidable adversaries (literally bringing bears or wolves on their horns). Many Rabbis who now head Yeshivas are his graduates, for he has leaned his hand upon them (given them semichah) and his splendor has emanated upon them. There are many other scholars who listened intently [to his words] and who dwell in the depths of *halachah*. Through the merit of the Compassionate One, in his merit and through the help of the merit of his forefathers, he found grace in the eyes of the king. Through his love of him, all of the Jews who dwelled in the land were secure, together with him. He was for them a wall and a shield. Because all of the communities of that kingdom recognized the goodness of his actions, the righteousness of his deeds, the combination of his greatness in Torah and outstanding material wealth, and that they enjoyed peace and quiet in that land only because of his him, they accepted him to be their prince, judge, rabbi and

litigator that they not rebel against his dictates and do all that he expressed regarding litigation between one man and another, his rulings in matters of Torah law, and that all of their actions would be formulated according to his decisions. Even the king made him their lord and ruler in matters of their judgments. During his entire lifetime, he conducted his rabbinate, rulership, and leadership in an elevated manner in that kingdom. No one moved his hand (literally wing) or opened his mouth or uttered a sound. Afterwards, due to the sin of the generation, there was a great punishment and the aforementioned R. Matisyahu was sought after to [become a member of] the Divine assembly (he passed away). May his soul be bound up in the bond of life.

The communities of that kingdom, upon seeing that their leader and captain was taken from them, looked for help in their difficulty and appointed in his stead his son, R. Yochanon, may the L-rd protect him. This is because they viewed him as the proper successor of his father in Torah knowledge and fear of sin. In addition, his father ordained him while he was still alive with the degree *Yoreh Yoreh Yadin Yadin* and gave him permission to establish his own separate yeshiva. This he did. He left his father and went to a different city and set up a yeshiva for many years while his father was still alive. From the time R. Matisyahu died until the present, a period of five years, R. Yochanon has followed the path of his father, may he rest in peace in Eden. He is immersed in the study of Torah, he rules upon matters of Torah law, and adjudicates disputes for the entire kingdom [of France]. He does this with the sanction of the king and the communities who accepted him as their authority. There was no one who expressed any criticism. He also spread the study of Torah and had many disciples. Three of his disciples are Rabbis and authorities of Torah whom he ordained in accordance with the custom of France and Germany where Rabbis ordain their disciples as Rabbis when they see they have reached a level of competence to rule over questions of Torah law and give them the right to set up a Yeshivah anywhere that they so choose and to adjudicate and rule.

Recently, a lion arose from his thicket, the lion of Be Ilai (the tiger), the lion amongst the group of scholars, the one who pursues the war up until the gates. This is R. Yeshayah, may the L-rd protect him. Because of a disagreement that existed between himself and R. Yochanon, may the L-rd protect him, he left his place . . . and went to Germany to the great eagle with giant wings who is full of Torah and possesses the wisdom. I am referring to R. Meir HaLevi, may the L-rd protect him. Anger issued forth from him and, with a decree of excommunication, he declared that R. Yeshayah's domain would be all of France and that the divorces and *chalitzahs* of any rabbi who would establish a yeshiva in France without [Rav Yeshayah's] approval would be considered invalid and his vessels were to be considered the vessels of a non Jew. The land [of France] quaked and roared in response to the decree that was issued and it was akin to a Divine fear. Trembling took hold of them there and pangs like giving birth. How could such a thing issue forth from Maharam HaLevi who went and took over [such a position of] leadership and made a decree over a land that was not his? Even though he is extraordinary in [both] wisdom and in age, he still has no right to issue a decree for the kingdom of France without the authority of the communities of the kingdom or the authority of the scholars and Rabbis of that kingdom. Even if [Maharam HaLevi] felt that he [personally] has the strength and ability, power and lordship to make a binding decree upon all of the scattered of the exile, how could he give such power to R. Yeshayah over the kingdom of France? After all, he also dwells outside of that kingdom and the students that have achieved the competence

of ruling upon issues of Torah law would have to make the great effort of traveling to a far off land, to another kingdom to receive authorization from him. Most certainly [his authority is questionable in the light of the fact that there] exists in the kingdom of France scholars and Rabbis, especially R. Yochanon, who inherited from his father, R. Matisyahu, may he rest in peace in Eden, the position of leadership with the approval of the king and the will of those communities. In addition, [R. Yochanon] is fit for the position by virtue of his expertise in Torah and his experience. The one who is used to wearing the proper clothing [of leadership] should continue to do so. (See Berachos 28a) For such a thing one should certainly cry bitterly! They should cry out in the streets and the ends of the earth should hear their voices! They asked [those that know] the paths of the world and those that know the law and judgment; for all that is hidden they sought the Torah from their mouths [and asked:] Are the communities of France, as a whole and as individuals, required to heed the decree of Maharam Levi and to follow his dictates or are they absolutely not required because Maharam HaLevi has no power over them to issue such a decree? In addition, this decree is unbecoming of him. [How could he] remove from office, for no crime, R. Yochanon, a man who has acted in that capacity by virtue of the authority of the king and the will and authority of the communities. In addition, there is a certain cessation of Torah study involved as the students who reached the level to be able to rule on matters of Torah law have already set up yeshivos in their respective areas, and the yeshivos have multiplied and the whole land is full of Torah knowledge and intelligence and all of the children were learning Hashem's Torah. If they will henceforth need to travel to the ends of the earth and receive authorization from R. Yeshayah, all of this will just peter out.

Amongst the scholars that were asked regarding this matter, I was also called upon. Even though I am not [worthy of being part] of the group of scholars and I am afraid to place my head amongst the two great mountains, between two great controversies, lest they crush my skull (Yevamos 15b), however, in order to appease an old friend, R. Yehudah b. R. Eliezer, who has traveled from afar regarding this issue, I cannot leave him empty handed. In addition, I see that my silence is in a small measure a desecration of the Divine name, as this matter only adds to the accusations between scholars and the fire of contention is burning them up and there is no one putting out the flames. For such a thing, a man of diminished stature like myself, who comes to extinguish the fire, is listened to and they don't dismiss him. Therefore I will state that which seems right in my eyes and I will only show favoritism to the truth which is our greatest love. **Teshuvos HaRivash 271**

(2) ואנחנו תמהים על מהר"ם הלוי, על היותו גוזר בארץ לא לו. ואיך נעשה כמוהו? אף, כי לא נסינו בזאת הארץ, לגזור בשום דבר, ולעשות שום תקנה והסכמה. אלא, כל קהל וקהל, בהורמנא דמלכא, עושין תקנותיהם, ומסיעין על קיצותן. שו"ת הריב"ש סימן רעב

We are shocked at Maharam HaLevi for having made a decree for a land that was beyond his jurisdiction. How could such a thing be done? Why we haven't even tried to make any decrees in this land [of Spain] or any legislation or decision. Rather, every separate community, with the authority of the king, makes their own legislation and enforces its rulings. **Teshuvos HaRivash 272**

C.

ביען אשר ראיתי מועתק אלי הסמכת (הסכמת) הזקן המופלג מה"ר מאיר ס"ל אשר תוצאותיו מארץ רינו"ס, וידע כל שרשי דתיה ומנהגיה, והסכימו על ידו הרב הגדול מהר"א קלוזינער מווינ"א, ומה"ר פסח מקרימז"א ונכרים לי דברים אמת שהחתימות ישרות, ובפרט חתימות מה"ר פסח אינו מצוי כלל בהוא גלוי, וידוע לי ברור שחתימתו כך. והסכים ההוא זקן הנ"ל וכתב שכן שמע וקבל מן הקדמונים, שלא להכריח בני גליל התחתון (מקובלי"נץ) והלאה אשר מעולם היו אנשי שם, מצוי בתוכם תמיד קבוצות תלמידי חכמים אנשי אמת שונאי בצע. מ"מ כיון שהיה גם שם בגליל התחתון בית דין, לא הוה שום כח גם לקהילות שו"ם ובתי דינים שלהם, להכריחם לדון על פיהם ובבית דינם. משמע קצת מתוך דבר הזקן הנ"ל, דאפי' גערה ונזיפה לא יטילו עליהם, כל שכן ק"ו עתה בזמן הזה, שיש שם ב"ד מומחה לרבים וקבוצות ת"ח וכן ירבה, שאין להכריחם כלל וכלל. ואומר אני שהעובר על זה פורץ גדר והורס גבול שגבלו הראשונים, ואין לשמוע אליו כלל וכלל, הן אם יחיד הגוזר והמעניש, הן אף אם רבים יסכימו על ככה, לא יחול שום עונש נחש ולא שום גזירה או חומרא, ובטלין ומבוטלין הן מעיקרן, הגוזר או המעניש הרי הוא בכללה מנדה את חבריו שלא כדין. ואלמלא מצאתי יסוד מיסודי ארץ שהיו גאוני הדור, לא מלאני לבי לבנות ולסתור כל כך בענין זה. וכל שכן עתה אנכי נמנע לכתוב בדרך נדוי וגזירה אף בסמוך לי, כל שכן כ"כ למרחקים. אמנם מצד החיוב אשר נצטויתי לצאת בעקבי הצאן ולרעות על משכנות הרועים, אומר לי לבי ככל הכתוב למעלה, נאם הקטן והצעיר שבישראל. תרומת הדשן חלק ב (פסקים וכתבים) סימן סג

I have seen the decision of the extraordinary elder scholar, R. Meir S"L (Segan Leviah), who originated from the land of the Rhine [valley], and who knew the entire source material of its laws and customs, and it was confirmed by the great Rav R. Avraham Klausner of Vienna, and R. Pesach of Krems. It is evident to me that the signatures [on the document] are valid, especially R. Pesach's whose signature is rare and I clearly know that it was his signature. The above mentioned elder scholar issued the decision and wrote that he had heard and received from the earlier generation of scholars that one cannot force the Lower Region [of the Rhine valley] (north of Koblenz) [to abide by their rulings] as they were always people of distinction, and cadres of scholars and men of integrity, who hate ill begotten gain, were common amongst them. In any case, since the Lower Region had a Beth Din (a Jewish court of law), not even the communities or the courts of Speyer, Worms, and Mainz, had the power to force them to [come before them] to be judged - It would seem from the words of that elder scholar that they couldn't even protest or display their displeasure. Most certainly now, in our time, where [the Lower Region] has an expert Beth Din and a cadre of scholars, may they only increase, one cannot impose their will upon them. I maintain that anyone who violates this [decision] is breaching a fence and is undermining the boundary which the earlier generations had demarcated. One should not listen to such a person at all, whether he be an individual who decrees or punishes, or whether a group agrees to this action. No punishment of excommunication or decree or imposed stringency is valid. They have absolutely no basis [upon which to act] and the one who makes such a decree or punishes is included in the category of a person who illegally imposes excommunication. If I had not found the basis of all of this in the [writings of] those who form the foundation of the earth, the Gaonim of the generation, I wouldn't have had the courage to construct or deconstruct [arguments] concerning this subject. Now [that I have the precedent of the early generation,] I surely refrain from writing a writ of excommunication or making a decree

even for an adjacent area, and most certainly for a distant place. From the standpoint of my requirement to go in the path of the sheep and graze in the place of the shepherds, however, did my heart tell me to write the above. **Terumas HaDeshen 2:63**

D.

אלופינו, מורנו, מופת דורנו, מה"ר יוחנן יצ"ו. שו"ת מהרי"ל החדשות סימן ק

Our leader, guide, [and] wonder of the generation, R. Yochanon, may the L-rd protect him. **Teshuvah Maharil Chadoshos 100**

E.

ויהיה לו עזר גדול תמיד בכל דרכיו, מרבו שבאשכנז, לטעמא דמילתא, טעם גדול ונכון. ועוד, כי הרב לא הכיר דרכיו, ולא ידע בכל אלה. שו"ת הריב"ש סימן רע

He always had tremendous help in all of his endeavors from his master in Germany . . . In addition, the Rav did not recognize his ways and did not know about any of this. **Letter of R. Yochanon Treves to Rivash 270**

F.

איתמר רבי מכבד עשירים היה (עירובין פו.), אמר ששמע ממהר"מ סג"ל דר"ל מתוך שרבי עצמו היה עשיר מופלג, לכך הרגיל את עצמו לכבד העשירים כדי להתלמד העם, שהם ג"כ יכבדוהו בשביל עושרו ולא בשביל תורתו, שלא רצה לשמש בכתרה של תורה ליטול עטרה להתגדל בה, וכן מצינו בר' עקיבא. וראייה מדלא חשיב הכא ר' ישמעאל בר יוסי שגם כן היה מכבד עשירים. ספר מהרי"ל (מנהגים) ליקוטים לה

It was taught: Rabbi honored the wealthy (Eiruvin 86a). [Maharil] said that he heard from Maharam Segal [L[eviah] that the explanation [of that passage] is that Rabbi was himself exceptionally wealthy. He, therefore, was in the habit of honoring the wealthy so that the people would learn from him and that they would also honor him because of his wealth and not because of his Torah knowledge. This is because he did not want to use the crown of the Torah to enhance his stature. Similarly, do we find regarding R. Akiva. The proof to this is that the Talmud does not include Rabbi Yishmael b. R. Yosei, who also honored the wealthy. **Sefer Maharil 35**

G.

שמעתי מפי הח"ר יונה במה"ר שלום הישיש קרובי, שאמר בשם אביו: אני ואבותי ישבנו בישיבה לדון להורות בנויא"שטט, אם היה בא אחר אצלי להיות מנהיג כמוני לא הייתי מעב"ע. והיה תמיה מאין הרגלים שטוענים המנהיגים השגת גבול בכה"ג. וכשספרתי הדברים הללו למה"ר אנשי"ל מר"פורק, אמר לי הזקן מה"ר מאיר סג"ל אמר כה"ג: מי נתן או הוריש לי הגבול שלא ישיגנו אחר עכ"ל הגדולים ז"ל. ונראה נמי דהמדקדק בתוס' פרק לא יחפור ימצא משמעות טובא, דאין כח ביד ת"ח זה למחות בחבירו שיקבע דירתו אצלו ולקחת תורת חבר עיר, וכן הוריתי למהר"י יצ"ו הנ"ל בהיותו אצלי בנויי"אשטט, כאשר מה"ר גד"על מאורנ"ב בורק רצה לקבוע דירתו אליו לברונ"א. וכ"נ דכל מה דאסרו חכמים שלא ירד איש לאומנות בידו להשיג גבולו ולהרחיק מהזיקו, היינו דווקא בכל מידי דאית ביה פיקוח פרנסות ומיעוט רווחין וחוסר מחייתו. אבל כה"ג דחד עביד שררותא דמתא

ואידך קאתי למיעבד נמי שררותא דמתא כוותיה ואין בזה חסרון כיס, מאן לימא לן דאסור בכה"ג, דכל חד וחד בעי למזכי בשכר פרנסי ישראל שהוא שכר שאין לו שיעור. תרומת הדשן חלק ב (פסקים וכתבים) סימן קכח

I heard directly from R. Yonah b. R. Sholom, the elder, my relative, who said in the name of his father: I and my fathers sat in the yeshiva of Neustadt to judge and rule on matters of Torah law. If another would come to my place to take a position of leadership, I would not hold him back. It is amazing. Where do leaders find a basis to claim [that such a thing is] an infringement of their territorial rights? When I told this over to R. Anshel of Rafork, he told me that R. Meir Segal[n] L[eviah] said the following, "Who gave or bequeathed me a territory that it cannot be infringed upon by another person?" . . . The Sages forbade entering into competition and infringing upon another person's territorial rights and required a person to distance himself from harming another only in a situation where the other person's livelihood was at stake, where his profits would be lessened and his source of income would be diminished. In this case, however, where one person desires to be involved in the leadership of the community and the other person wants to do so as well, and there is no resulting loss of revenue, who says that it is forbidden in such an instance. Each one wants to merit the reward given to the caretakers of Israel which is a reward without limit. **Terumas HaDeshen 2:128**

H.

בווינא היה מהר"ם הלוי ז"ל ומהר"א קלויזנר ז"ל. בקרימזא היה מהר"י אג"ר ז"ל ומהר"ר נחליפא ז"ל. בנורנבערק היה מהר"ר ישראל ומהר"ר קופילמן ז"ל. במגנץ היה מהר"ז רונקיל ז"ל ומהר"ר טודרוס ז"ל. ואני למדתי בישיבה של מהר"ז רונקיל ז"ל ולי התיר מהר"י מולין ז"ל להושיב ישיבה לבד בנורנבערק אע"פ שהיה מהר"ז כ"ץ ז"ל לשם כמה ימים ושנים קודם שבאתי לשם אבל לא רציתי לקבל עלי. שו"ת מהר"י ווייל סימן קנא

In Vienna, there lived Maharam HaLevi, of blessed memory, and R. Avraham Klausner. In Krems, there lived Mahari Eiger, of blessed memory and R. Nachlifa, of blessed memory. In Nuremberg, there lived R. Yisrael and R. Koppelman, of blessed memory. In Mainz, there lived Maharaz Runkil, of blessed memory and R. Todros, of blessed memory. I studied in the yeshivah of Maharaz Runkil, of blessed memory and Mahari Moelin, of blessed memory, allowed me to open my own yeshiva in Nuremberg. This was despite the fact that Maharaz Katz, of blessed memory, was there for a very long time before I came. I did not want, however, to accept the position. **Teshuvah Mahari Weil 151**

III. Ashkenazic Tradition and Custom in Crisis

יען כי נתמעטו הלומדים ותלמידי חכמים בעונותינו הרבים ומאחר שאבדו ואפסו אנשי אמנה ותורה ומעשים טובים שבאוסרייך עד שראיתי יישוב או קהלה שלא נמצא בהן ב' או ג' אנשים היודעים אמת מנהג עירו על בוריו ק"ו של עיר אחרת, והנני הצעיר אייזיק טירנא מימי גדלתי בין החכמים המקובלים מהר"ש (ר' שלום) ומהר"ק (ר' אברהם קלויזנער) ומהר"א הקדוש (ר' אהרן בלומלין) הי"ד והם היו עיקרי תושבי אוסטרייך בקיאים ויודעים עיקר מנהגם ומימיהם אנו שותים. וראיתי כמה מנהגים ישנים שבהם כמה חלוקי מנהגים. והתייר הגדול מהר"ר אברהם קלויזנער זצ"ל רבי מובהק עשה הגהות והרבה ראיות וטעמים

שאינן בהם צורך גדול ומתוך גדולתו ובקיאותו הביא הרבה דעות שונות ובהגה"ה אחת נמצא כך ובשניה איפכא שאין לידע היכי לנהוג. לכן סדרתי ולקטתי לקוטי בתר לקוטי וכתבתי רק מסקנת המנהג. . . . וסדתי במרומים שלא לכבודי עשיתי רק לצורך בני אדם למען ירוץ הקורא בו ומאד צורך השעה הוא. הקדמה לס' המנהגים מר' אייזיק טירנא

The number of savants and scholars has diminished, due to our many sins, and the ranks of people of integrity, Torah and good deeds in Austria have become decimated to such an extent that I have found communities that don't even have two or three people who clearly know the true customs of their own city and most certainly [there are few people who know the customs] outside of their city. Because of this, I, Isaac of Tirnau, the inferior, who from my youth was raised amongst such scholars as Maharash (R. Sholom of Neustadt), Maharak (R. Avraham Klausner), Mahara (R. Aharon Blumlein) the martyr, may Hashem avenge his blood, who were the essential residents of Austria and experts and knowledgeable in their authentic customs, and it is their waters of which we drink, [took upon myself to write this work]. I have seen many old customs which in turn have many disparate customs. The great researcher, R. Avraham Klausner, of blessed memory, my most influential master, made many glosses and brought many proofs and rationales which were not very necessary. Because of his greatness and expertise, he quoted many different opinions. In one gloss, we find this opinion and in a second, we find an opposing view. There is no way to know how to act. Therefore, I arranged and collected from those who had already made collections and only wrote down the conclusive custom. . . . Heaven can only testify that I did not do this for my personal honor, but rather only to fulfill the needs of humanity so that the reader can quickly run through the material. It is extremely necessary at this moment. **Preface to Sefer HaMinhagim of R. Isaac Tirnau**

IV. Custom and Tradition in Halachah

A.

אחד דברים שלמדו אותן מפי השמועה והם תורה שבעל פה, ואחד דברים שלמדו מפי דעתם באחת מן המדות שהתורה נדרשת בהן ונראה בעיניהם שדבר זה כך הוא, ואחד דברים שעשאו סייג לתורה ולפי מה שהשעה צריכה והן הגזרות והתקנות והמנהגות, כל אחד ואחד מאלו השלשה דברים מצות עשה לשמוע להן, והעובר על כל אחד מהן עובר בלא תעשה, הרי הוא אומר על פי התורה אשר ירוך אלו התקנות והגזירות והמנהגות שיורו בהם לרבים כדי לחזק הדת ולתקן העולם, ועל המשפט אשר יאמרו אלו דברים שילמדו אותן מן הדין באחת מן המדות שהתורה נדרשת בהן, מכל הדבר אשר יגידו לך זו הקבלה שקבלו איש מפי איש. רמב"ם הלכות ממרים פרק א הלכה ב

[One must abide by the ruling of the Sanhedrin] whether it be something which they taught based upon the oral tradition, this is the Torah SheBaal Peh, whether it be something which they derived on their own based upon the thirteen hermeneutical rules of interpretation or whether it be the [rules] which they made on their own to protect the Torah according to the needs of the hour, these are the decrees, legislation, and **customs**. There is a positive commandment to listen to them in regard to any one of these three things. One who violates any one of these things is in violation of a negative commandment. Behold it says: According to the Torah which they guide you. This refers to the legislation, decrees and **customs** which they guide thereby the multitude in order to

strengthen the Law and correct [the shortcomings of] the world. . . . **Rambam, Hilchos Mamerim 1:2**

בית דין שנראה להן לגזור גזירה או לתקן תקנה או להנהיג מנהג צריכין להתיישב בדבר ולידע תחלה אם רוב הצבור יכולין לעמוד בהן או אם אין יכולין לעמוד ולעולם אין גוזרין גזירה על הצבור אלא אם כן רוב הצבור יכולין לעמוד בה. רמב"ם הלכות ממרים פרק ב הלכה ה

When the court sees the need to issue a decree or enact legislation or to institute a custom, they need to carefully consider it and to know beforehand if the majority of the community will be able to abide by it or not. We never issue a decree upon the community if the majority of the community will not be able to abide by it. **Ibid. 2:5**

B.

(1) מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות - עושין, מקום שנהגו שלא לעשות - אין עושין. ההולך ממקום שעושין למקום שאין עושין, או ממקום שאין עושין למקום שעושין - נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם, וחומרי מקום שהלך לשם. ואל ישנה אדם מפני המחלוקת. פסחים נ

Where it is the custom to do work on the eve of Passover until midday, one may do work, where it is the custom not to do work, one may not do work. He who goes from a place where they work to a place where they do not work, or from a place where they do not work to a place where they do work, we put upon him the restrictions of the place from whence he departed and the restrictions of the place where he has gone, and a man must not act differently from local custom on account of the quarrels which may ensue.

Pesachim 50a,b

(2) בני ביישן נהוג דלא הוו אזלין מצור לצידון במעלי שבתא. אתו בנייהו קמיה דרבי יוחנן, אמרו לו: אבהתיך אפשר להו, אנן לא אפשר לן. - אמר להו: כבר קיבלו אבותיכם עליהם, שנאמר (משלי יא) שמע בני מוסר אביך ואל תטש תורת אמן. פסחים נ:

The citizens of Beyshan were accustomed not to go from Tyre to Sidon on the eve of the Sabbath. Their children went to R. Yochanan and said to him: For our fathers, this was possible; for us, it is impossible. Said he to them: Your fathers have already taken it upon themselves, as it is said (Prov. 1:8): Hear my son, the instruction of thy father, and forsake not the teaching of thy mother. **Pesachim 50b**

C.

(1) אמר רבה אמר רב כהנא אמר רב: אם יבא אליהו ויאמר חולצין במנעל. שומעין לו, אין חולצין בסנדל - אין שומעין לו, שכבר נהגו העם בסנדל. מנחות לב.

Rabbah said in the name of R. Kahana who had it from Rav: If Eliyahu were to come and say that chalitzah may be performed with a covered shoe, he would be obeyed; [were he, however, to say] that chalitzah may not be performed with a sandal, he would not be obeyed, for the people have long ago adopted the practice [of performing it] with a sandal. **Menachos 32a**

(2) ר' בא בר יהודה בשם רב אם יבוא אליהו ויאמר שחולצין במנעל שומעין לו שאין חולצין בסנדל אין שומעין לו שהרי הרבים נהגו לחלוץ בסנדל והמנהג מבטל את ההלכה. תלמוד ירושלמי מסכת יבמות פרק יב ה"א

Rabbi Bo b. Yehudah said in the name of Rav: If Eliyahu would come and say that chalitzah may be performed with a covered shoe, he would be obeyed; [were he, however, to say] that chalitzah may not be performed with a sandal, he would not be obeyed, for the multitude has adopted the practice [of performing it] with a sandal and **a custom nullifies a law. Yerushalmi Yevamos 12:1**

D.

(1) אמר רב נחמן בר יצחק נהוג עלמא כהני תלת סבי: כרבי אלעאי בראשית הגז, כרבי יאשיה בכלאים, כרבי יהודה בן בתירא בדברי תורה. ברכות כב.

R. Nachman b. Yitzchak said: It has become the custom to follow these three elders, R. Ila'i in the matter of the first shearing, R. Yoshiah in the matter of mixed kinds, and R. Yehudah b. Basaira in the matter of words of Torah. **Berachos 22a**

(2) אמר רבי אבין בשם רבי יהושע בן לוי לא סוף דבר הלכה זו אלא כל הלכה שהיא רופפת בבית דין ואין את יודע מה טיבה צא וראה מה הציבור נוהג ונהוג. תלמוד ירושלמי מסכת פיאה פרק ז ה"ה

Rabbi Avin said in the name of R. Yehoshuah b. Levi: Not only regarding this particular law, but rather in any case where the Beth Din is unsure and you don't know the correct practice, go out and see what the community is doing and accustom yourself accordingly. **Yerushalmi Peah 7:5**

(3) והמנהג עוקר הלכה אפילו באיסור דאורייתא כגון בריינ"ס נמצא שאוכלין הכרס שקורין פונ"ץ עם החלב שעליו ולדידן איסור כרת ואמרו חכמים ז"ל הכל כמנהג המדינה מקום שנהגו וכו' ואם הלכה רופפת בידך הלך אחר המנהג נהרא נהרא ופשטיה וכהנה רבות בתלמוד. ס' המנהגים מר' אייזיק טירנא

The custom takes precedence over the halacha, even in matters of a Torah prohibition such as in the Rhine valley where they eat the stomach which is called the rumen together with the fat which is on it. We deem this to be a prohibition punishable with *karais* (premature death). The Sages, of blessed memory, said that everything follows the custom of the country, "Where it is the custom to etc." and "In any case where the Beth Din is unsure and you don't know the correct practice etc." and "Every river has its own course" (Chullin 18b) and many other examples. **Sefer HaMinhagim, R. Isaac Tirnau**

E.

במקום איסורא, כי נהגו שבקינן להו? ראש השנה טו:

Where a prohibition applies, even if there is a general custom, do we allow it? **Rosh HaShanah 15b**

F.

(1) כתוב בארחות חיים (הלכות מגילה אות מא) . . . לכן אין להלעיג על המנהגים כי לא לחנם נקבעו. בית יוסף אורח חיים ס' תר"ץ

It is written in Orchos Chaim (Hil. Megillah 41) . . . Therefore, one should not make light of customs **Bais Yosef 690**

(2) ואין לבטל שום מנהג או ללעוג עליו כי לא לחנם הוקבעו. (ב"י בשם א"ח) : ה' רמ"א לא"ח ס' תר"ץ ס' י"ז

One should not invalidate or make light of any custom, for they were not established without reason. **Ramo to Orchos Chaim 490:17**

(3) כבר כתב מהרי"ק בתשובותיו (שורש קמד), דאם נמצא המנהג באיזו פוסק אמרינן אי תניא תניא ואין לבטלו. וכן אמרינן פרק מקום שנהגו (פסחים נ:): בני ביישן נהוג דלא הוו אזלי מצור לצידון במעלי שבתא אתו בנייהו קמיה דר' יוחנן א"ל אבהתיך אפשר להו אנן לא אפשר לן, אמר להם כבר קבלו אבותיכם עליהם שנאמר שמע בני מוסר אביך וגו' (משלי א: ח). א"כ שמעינן אף בשעת הדחק אין לשנות מנהג. וכתב עוד מהרי"ק (בשורש ט ענף ב) הוא כותב: הרי לך שמנהג העשוי לכבוד התורה דוחה אפילו איסור שבות דהיינו ריקוד ב"ט ולהלך שם: הרי לך דאין לשנות מנהג המקום אע"ג דאין מתוקן כשאר מנהגים ושם בענף ג: ואפילו כנגד ההלכה אזלינן בתר מנהג היכא שהמנהג הוקבע על פי חכמי המקום דאפילו אם יש במנהג צד איסור אין לבטלו, וראייה מפרק הקומץ רבה (מנחות לב). אמר רב אם יבא אליהו ויאמר אין חולצין בסנדל אין שומעין לו שכבר נהגו לחלוץ בסנדל כו', והאריך שם להוכיח דאפילו במנהג מקום אחד אמרינן דאין לבטלו משום הלכה.. שו"ת הרמ"א סימן יט

Maharik has already written in his responsa (144) that if a custom is found in the work of any authority, we view it to be authoritative and one cannot invalidate it. Similarly, the [Talmud] states (Pesachim 50b): The citizens of Beyshan were accustomed not to go from Tyre to Sidon on the eve of the Sabbath. Their children went to R. Yochanan and said to him: For our fathers, this was possible; for us it is impossible. Said he to them: Your fathers have already taken it upon themselves, as it is said (Prov. 1:8.): Hear my son, the instruction of thy father, and forsake not the teaching of thy mother. From here we can derive that even in times of difficulty, one is not allowed to change one's custom. In addition, Maharik also writes (9:2): Behold, a custom that was instituted for the honor of the Torah even pushes aside a Rabbinic prohibition, i.e. dancing on Yom Tov. Further on he states: Even against the normative halacha do we follow the custom as long as it was established by the scholars of the place. Even if the custom may involve some prohibition, one should not invalidate it. The proof is from Chapter HaKometz Rabbah (Menachos 32a): Rabbah said in the name of R. Kahana who had it from Rav: If Eliyahu were to come and say that chalitzah may be performed with a covered shoe, he would be obeyed; [were he, however, to say] that chalitzah may not be performed with a sandal, he would not be obeyed, for the people have long ago adopted the practice [of performing it] with a sandal. He goes on at great length to prove that even a custom that was established in only one place should not be invalidated because of halachic considerations. **Teshuvos Ramo 19**

V. The End of the Golden Age of Austrian Jewry

A.

אלכה לי אל המאורות הגדולים, אשר ביום ובלילה מושלים, רוכבי אתונות צחורות, עיני עורים מאירות, מוציאי' לאור כל תעלומה, לא יבצר מהם מזימה, שרי חמשים, חכמי חרשים, משם ישקו העדרים, ויורו המורי', הלא המה דייני גולה, ההולכים במסילה, העולה בית אל, ראשי אלפי ישראל, המה הגבורים אשר מעולם, לבם כפתחו של אולם, בגמרא ובסברא, משם תצא תורה, כסא של שלש רגלים, יסגא שלומי' כנחלים, מרנן ורבנן עמודי ההוראה אשלי רברבי רבותינו שבאוסטריך מה"ר שלום, ומה"ר יעקל, ומה"ר אהרן [שיח']. הנני עבדכם, צעיר תלמידכם, אשר על החתום, אצטרך לשאוב מים מבי דינא דרבנ' אש"י (ראשי תיבות אהרן, שלום, יעקל), ולהציע לפניכם עובדא חדא דאיתעבד פה בעירי במגנצא, ותוציאו אותו לאמתו ולאורו, ואשר יצא מפיכם כל עדת ישראל יעשו אותו. שו"ת מהרי"ל סימן צו

I have gone to the great luminaries who rule over day and night (See Genesis 1:16), those who ride white donkeys (See Judg. 5:10. and Eiruvin 54b), and enlighten the blind, who bring to light all that is hidden and to whom there exists no restraints from fulfilling their plans (See Genesis 11:6). [You are] the captains of fifty (See Isaiah 3:3 and Chagiga 14a), the skillful artisans (See *ibid.*). From [you issue forth the streams to] water the flocks, and you are the guides to the guides who are the judges of the exile, who go on the path that leads to Beth El (the house of G-d; See Judg. 21:19) the heads of the thousands of Israel who are the mighty ones of eternal [renown]. Their hearts [are open wide] like the Great Hall [of the Sanctuary] (See Eiruvin 53a), in the Talmud and logic. From there issues forth the Torah. [You are] the stool of three legs (See Berachos 32a). Your welfare shall increase like rivers. Our masters and Rabbis, the pillars of guidance, the great ropes (See Beitza 27a), our Rabbis of Austria, R. Sholom, R. Yekel (Yaakov), R. Aharon. Behold, I, your servant, the smallest of your students, whose signature is written below, needs to draw water from the great court (See Bava Kama 60b) of Rab. ASHY (Aharon, SHalom, Yekel) and to present before you a certain incident that occurred here in my city of Mainz. [I am sure] that you will expose the truth and shed upon it the proper light. That which issues out of your mouths will be followed by all of Israel. **Teshuvot Maharil 96**

B.

ידעינן עובדא מגולה ומפורסמת בעונותינו הרבים בתפיסה ובגזירת אושטריי"ך שהיתה ביום י' סיון שנת ק"ף לפרט עד קפ"א ט' ניסן, נמצאו נשים שהיו שבויות יחידות כמה ימים כי חלקום בבתים אנה ונהפרידום בשביל שיהיו נוחים להתפתות ולסור מן הדרך. יש מהן בעו"ה סרו מן הדרך עם בעליהן יש בלא בעליהן כלל או קודם בעליהן כמו חדש או יותר או פחות, יש מהן שחזרו מיד לדת האמת כאשר מצאו יד לברוח, יש ששהו בלא בעליהן כמו תקופה ויותר ויש שברחו בלא המרה. תרומת הדשן חלק א סימן רמא

We know of a well known incident which occurred, due to our great sins, with the imprisonment and edict in Austria from the tenth of Sivan, 5180 (1420) to the ninth of Nissan 5181 (1421). There were women who were in solitary confinement for many days, for they put them in separate rooms here and there and kept them apart in order that they should easily be persuaded [to convert] and veer from the path [of the Torah]. There were those who, due to our great sins, did veer from the path together with their

husbands. There were others who did so without their husbands or for about a period of a month or so before [their husbands converted]. There were those who immediately returned to the true faith (Judaism) as soon as they found an opportunity to escape and there were those who stayed without their husbands for a period of a season or more. There were others who fled without having been converted at all. **Terumas HaDeshen 241**

C.

בימי חורפי בהיותי בארץ הדמים (כן נקראת אושטרייך אחרי הגזירות שהיו שם בשנת קפ"ט) שמעתי שמהר"ר הלל ז"ל עשה מעשה לחלוץ מן הסומא כשלא היה שם אח אלא הוא, ושמעתי באותו פעם שמהר"ם (שרבי' הזקן מהר"ם סג"ל ז"ל) הוקשה מאוד בעיניו שעשה מעשה בלתי שאילת חכמי הדור. ואפילו על יש מרבתינו גדולי הדור נתרעם קצת שהשיבו על ככה, כי אמר שענין כזה יביאון אל רבותינו זקני הדור שידעו קבלות ומנהגי' מפי רבותי' הגדולים ז"ל. שו"ת מהרי"ל סימן קפא

In my youth, when I was in the bloody land (this was the name that was given to Austria after the edicts of 1420), I heard that R. Hillel, of blessed memory, actually implemented the performance of a *chalitza* on a blind man who was an only brother. I heard at the time that Maharam (Segal, of blessed memory) was very disturbed that [R. Hillel] himself executed the thing without having previously asked a *sh'aila* from the scholars of the generation. He even showed some displeasure at some of the greats of the generation who [directly] replied regarding this matter. This was because he said that such a thing should be brought to our Rabbis who are the elders of the generation who know the traditions and customs which they heard directly from our great Rabbis, of blessed memory.

Teshuvah Maharil 181

VI. The Maharil and the Preservation of Jewish Custom

A.

(1) אמר מהר"י סג"ל אין לשנות מנהג המקום בשום ענין אפילו בניגונים שאין מורגלים שם. וסיפר לנו מעשה בעצמו שהיה שליח ציבור פעם אחת בקהלת רעגנספורג בימים הנוראים, והיה מנגן כל התפלה כמנהג מדינת אושטרייך כי כן המנהג שם. והוקשה בעיניו שהיו אומרים הפטרה בניגון בני ריינוס. ואמר שבאותו פעם היה הוא אומר סליחה אני אני המדבר אשר יסד רבינו אפרים לומר לתפלת מוסף, וסבר שמצוה לומר שם לכבוד רבינו אפרים המחבר אשר מנוחת כבודו שם. ואמרו המנהיגים אליו שאין מנהגם לומר אותה הסליחה ולא שמע אליהם מסברתו דלעיל. לימים מתה בת הרב ביום כפור והצדיק הרב הנזכר עליו הדין שלקחה בתו על מה ששינה מנהג המקום. ס' מהרי"ל מנהגים ה' יו"כ יא

Mahari Segal said that one should never change any local custom or rite. Even [traditional] tunes should not be replaced with others to which they are not accustomed. He told us a story about himself, that he was once a *Shaliach Tzibbur* for the community of Regensburg for the High Holy Days. He chanted all of the prayers as was the custom of Austria, as that was the local custom. He was disturbed that they were chanting the *haftara* with the tune of the communities of the Rhine valley. He said that on that occasion he said the *Selichah - Ani Ani . . .* which was composed by R. Ephraim to be

said for the *Musaf* prayer. He thought that it was a *mitzva* to say it in honor of R. Ephraim, the composer, who is buried there. The communal leaders told him that it was not their custom to recite that particular *Selichah* but he did not listen to them. This was based upon his previously mentioned argument. A short time passed and the daughter of the Rav died on [that] Yom Kippur. The Rav justified this by saying that his daughter was smitten because he had changed the local custom. **Sefer Maharil Minhagim H. Yom Kippur 11**

(2) ומיום עמדי על דעתי אמרתי מנהג אבותינו הקדושים תורה היא. שו"ת מהרי"ל ס' ט

From the time I was of sound mind, I have said that a custom of our holy forefathers has the status of Torah. **Teshuvot Maharil 9**

B.

ניסן הוא החדש אשר כתבה עליו התורה (שמות יב:ג) החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה. ועל כן אתחיל בו לפרש מנהגים השייכים בכל חדש מחדשי השנה. ואבאר בהם ג"כ המנהגים אשר ראיתי נוהג הוותיק יקר תפארת כלו אדרת נזר ועטרת מופת הדור מורנו הר"ר יעקב בן מה"ר משה הלוי ז"ל אשר חניכיו שמו בשערים נודע להקראות מה"ר יעקב מוליץ. ואני כללתי את שמו מהר"י סג"ל שהיה ממשפחת הלויים. וגם הדרשות אשר שמעתי מפיו דורש למועדים רשמתים אלי בספר למזכרת כי השכחה היא מצויה ונתגברה בעו"ה בגלותינו. אע"פ שאיני כדאי ללקט אף באמרים אחרי הקוצרים, מ"מ שמתני לבי על אשר שנינו במס' סופרים (פ' י"ד ה' ט"ז) המנהג מבטל הלכה מנהג וותיקין, אבל מנהג אחר אינו אלא כטועה בשיקול הדעת, עכ"ל. ואין אומרים למי שלא ראה החדש שיבא ויעיד. ע"כ חזרתי ונזהרתי לראות ולתור אחר הנהגת איש הא-להים אמ"ץ הרב הוותיק ע"ה הנז'. גם אם דברים שכתבתי הם פשוטים ושגורים בפי כל לא מנעתי מלהרשימם לדעת שהורה כן הגדול הנז' הלכה למעשה. כי ראוי היה לנהוג ולעשות אחריו באשר מקובל היה מרבנותינו הגדולים, והוא היה נזהר מאד לנהוג אחריהם. ואני חרפת אדם ובזוי [עם] מכונה זלמן משוטיגווער"א לא מלאני לבי בראשוני להאיר הדברים לעולם, בער מדעת אנכי, אך רבים קראו בהן אח"כ וקמו עלי והפצירו בי, ונטלו הדברים מאתי והעתיקו בעל כרחי, ובכך התפשטו לרוב בקרב הארץ. ויהא רעוא לפני אדון כל יתברך ויתעלה זכרו לנצח דלא תיפוק תקלה על ידי. ולי ברור בודאי שלא גרעתי ושלא הוספתי על דבריו אשר כתבתיו משמו כאשר הדין נותן, דחלילה וחס חס וחלילה להדיוט כמוני לשנות דברי הגאון. האמנה רוב דברים פשוטים הן ליודעי ספר. וכאשר שמעתי את הדרשות מפיו כמה וכמה פעמים משנה לשנה, כאשר היה רגיל בכל שנה לדרוש בשבת הגדול כל דיני פסח מבואר כל הלכתא והלכתא כאשר סדרתים. ובשבת שלפני ימי' נוראים דרש הלכות ראש השנה ומנהג ימי הסליחות והלכות שופר. ובשבת תשובה דרש הלכות תשובה והל' יום הכפורים וצירף להם הלכות סוכה ולולב. ושוב לא דרש בשום זמן יותר. וכל אותן דרשות, ואשר ראיתיו נוהג במעשיו כתבתי בספר זה לזכרון ולחושבי שמו הגדול אמ"ץ הנז' ע"ה. ומשראיתי אח"כ אשר חשקת הרבים בהן, הוספתי ביש מקומות דברי מהר"ר שלום מאושטרייך ע"ה, וכללתי שמו מהר"ש והוא היה רבו מובהק של מהר"י סג"ל הנז' ורוב נהוגיו עשה ואחריו. ואותן דברים לא ראיתי ולא שמעתי מן הגדול הנז', אך העתקתים כאשר סדרם אדם כשר וסמכא, שראיתי מאד נחשב בעיני מהר"י סג"ל, והיה קרוי בשמו הח"ר יוזפא אושטרייכר אשר הוא כתב אליו אותן דברים לזכרון כאשר עשיתי. ועוד הוספתי ביש מקומות מנהגי מהרא"ק, והוא היה גדול בדורו והיה נקרא מהר"ר קלוזני"ר ע"ה, והיה נזהר ג"כ במנהגים. [ושוב

הוספתי ביש מקומות מה"ר יעקב וויילא ע"ה והוא היה גדול תלמידו המובהק של מהר"י סג"ל ע"ה. ואני בראותי הדור נבוך במנהגים חברתי כל אלו, למען דעת העם הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו. דכל נהרא ונהרא ופשטיה והכל כמנהג המדינה. ואם אין מנהג המקום ידוע אז יכול האדם לנהוג לפי מנהג המבוארים לפי שיקול הדעת בלי טעות אחר מנהגי הותיקים ע"ה הנזכר. [ולאהבת האיש אשר העתקתים לו הספר הזה חזרתי לבאר אליו מנהג כל חדש וחדש ואינם משנים בשום מקום כי אם – לפעמים – היוצרות ובקרובוץ בסליחות ובמערביות, על כן יזהר בכל מקום ליפוק וליחזי מאי עמא דבר, זלמן גווערא]. הקדמה לספר מנהגי המהרי"ל

Nissan is the month of which the Torah writes (Exodus 12:3): This month shall be to you the beginning of months; it shall be the first month of the year to you. For this reason, I will start [from that month and go on from there] to elucidate the customs that pertain to every month of the year. I will also explain the customs which I have personally seen by which the illustrious, precious and majestic one, the miracle of the generation, our master, R. Yaakov b. R. Moshe HaLevi, of blessed memory, who is known throughout the gates by his sobriquet, R. Yaakov Moelin, conducted himself. I have called him [in this work] by the name Mahari Segal as he was from the family of Levites. I have also included in this work the sermons and lectures which I heard directly from him on the holidays of which I made notes in order not to forget, as forgetfulness is common and has increased due to our many sins in our exile.

Even though I am not fit to collect even those sayings that were left over from the greater works, still and all, I have taken to heart the following quote from Mesechta Sofrim (14:16), "The custom invalidates a [conflicting] law; but only a custom that was established through pious scholars. Following any other custom is akin to making a judgmental error." One doesn't tell a person who didn't see the New Moon to go and give testimony (Nidah 7b). I have made the effort and was careful to observe and investigate the habits and customs of that man of G-d, that previously mentioned illustrious and pious scholar and Rav, may he rest in peace. Even though many of the things that I have written are obvious and well known, I have not refrained from making a notation of them in order that it be known that the great scholar ruled so and implemented it. For it is befitting to pattern oneself after him as he was very careful to follow the customs that he received from the great Rabbis [who preceded him]. I, the shame of man and embarrassment of the people, am called Zalman of St. Goar. I did not originally take it upon myself to bring these things to the light of day. Many people, however, read [my notes] and afterwards they implored me and took these things away from me and copied them against my will. That is how these notes spread throughout the land. May it be the will of the Master of all, may He be blessed and exalted and may His memory be for eternity, that no harm come about through me. I am positively certain that wherever [Maharil] is quoted in this work, I have not subtracted nor added anything to what he said. Heaven forbid that a commoner like myself would alter the words of the Gaon. The truth is that most of the things [quoted here] are obvious to any learned person. Whenever I directly heard his many lectures throughout the years, [I carefully transcribed them]. He was accustomed to deliver a lecture on *Shabbos HaGadol* where he expounded upon all of the laws of *Pesach* as they are clearly arranged in this work. Before the Days of Awe, he would expound upon the laws of Rosh HaShanah, the customs of the days of *Selichos* and the laws of *Shofar*. On *Shabbos Shuvah* he would expound upon the laws of repentance and the laws of Yom Kippur and would append to them the laws of *Sukah* and

Lulav. He would not publicly lecture on any other occasion. I wrote down in this work all of those lectures and customs which I myself witnessed in order to serve as a remembrance for those who hold his name in the highest regard. May he rest in peace. Afterwards, when I saw the enthusiasm that many people showed for the material, I added in several places the words of R. Sholom of Neustadt, may he rest in peace. In this work I refer to him as Maharash. He was the most influential mentor of the aforementioned Mahari Segal. Most of the customs of Mahari Segal follow Maharash. I did not, however, personally see or hear these things from that great man. I copied them, in the manner that they were arranged, from the writings of an upright and reliable person who was held in the highest regard by R. Mahari Segal. His name was R. Yozpeh Austreicher. He wrote down those words [of Maharash] just as I had copied down [the words of Maharil]. I also added in several places the customs of Maharak. He was a giant in his generation and he was called R. Klausner, may he rest in peace. He was also careful with customs. In addition, I have added in some places the statements of R. Yaakov Weil, may he rest in peace. He was the greatest disciple of Mahari Segal, may he rest in peace. I composed all of this because I saw that the generation was confused about the proper customs in order that the people should know the proper way in which they should go and the actions that they should take, for every stream has its course and locale its own custom. If the local custom is not known, then a person can act according to the customs which are clearly elucidated in this work which are those of these great pious individuals, may they rest in peace. . . . Zalman of St. Goar. **Preface to Sefer Minhagei Maharil**

VII. The Maharil's Legacy

A.

(1) כל בני ריינוס נוהגים אחרי מהרי"ל. ר' חיים מפרידבורג אחי מהר"ל, ויכוח מים חיים כלל א' דין ד'

All of those who live in the Rhine valley follow the customs of the Maharil. **R. Chaim, the brother of the Maharal, Vikuach Mayim Chaim 1:4**

(2) מי ימלאנו לשנות מדברי מהרי"ל. יוסף אומץ ס' רצ"ה

How can I have the audacity to differ from the words of the Maharil. **Yosef Ometz 295**

(3) שרובא דרובא המנהגים בארץ אשכנז הם על פיו. שם ס' תתקע"א

The vast majority of the customs in the land of Germany are based upon [the teachings and example] of the [Maharil]. **Ibid. 971**

(4) מי יבא אחר המלך הרב הגדול מהר"י מולין ז"ל שהוא רב מובהק של כל האחרונים שבאשכנז. שו"ת באר שבע ס' ל"ז

Who can argue with the king, the great Rav Mahari Moelin, of blessed memory who was the most influential teacher of the later authorities of Germany. **Teshuvos B'er Sheva 37**

B.

ליל יום הכיפורים נוהגים שאומר שליח צבור: בישיבה של מעלה ובישיבה של מטה, על דעת המקום ועל דעת הקהל, אנו מתירין להתפלל עם העבריינים. ונוהגים שאומר: כל נדרי וכו', ואחר כך אומר: שהחיינו, בלא כוס. הגה: ואח"כ מתפללים ערבית. ונוהגים לומר כל נדרי בעודו יום, וממשיך בניגונים עד הלילה; ואומרים אותו שלש פעמים, וכל פעם מגביה קולו יותר מבראשונה (מהרי"ל). וכן אומר הש"צ ג"פ: ונסלח לכל עדת וגומר, והקהל אומרים שלש פעמים: ויאמר ד' סלחתי כדברך (מנהגים); ואל ישנה אדם ממנהג העיר, אפילו בניגונים או בפיוטים שאומרים שם (מהרי"ל). שולחן ערוך אורח חיים סימן תריט

The custom is that on the night of Yom Kippur the *Shliach Tzibbur* (Cantor) says: *B'Yeshivah shel Ma'aleh etc.* It is [also] the custom that he says: *Kol Nidrai etc.* and afterwards he says: *Shehechianu* without a cup. **Gloss (of Ramo):** Afterwards we recite the *Maariv* prayer. Our custom is to say *Kol Nidrai* while it is still day and the *Shliach Tzibbur* continues on with his chanting until nightfall. It is said three times and each time he lifts his voice higher. **(Maharil)** Similarly, the *Shliach Tzibbur* recites three times: *V'Nislach L'Chol Adas etc.* The congregation responds three times: *Vayomer Hashem Salachti Kidvarecha (Minhagim)* A person should not act differently from the custom of the city, even in regard to the chanting or *piyutim* (religious poems) **(Maharil)**. **Shulchan Aruch Orach Chaim 619**

C.

מנהגינו ליקח זרוע וביצה לב' תבשילין, הכי אסהיד אגודה (פסחים באמצע סי' צ"ו) וטעמא מפורש ברוקח (זרוע על שם בזרוע נטויה, ביצה תרגום ביעתא וביעתא משום דבעא רחמנא [על] לאצולן וכן כה"ג מנהג אבותינו תורה היא. שו"ת מהרי"ל סימן נח

Our custom is to take a shank bone and an egg to fulfill the requirement of two cooked items [for the Seder]. This is according to the testimony of the *Sefer Agudah* (Pesachim 96). The reasoning is explained in the *Sefer Rokeach* (The shankbone - *Zeroah* is to symbolize the outstretched arm - *Zeroah*). The egg is taken because the Aramaic translation of egg is *Beyasa* which also means prayer. [This is to remind us that] they prayed in order to be saved. In situations similar to this [we apply the rule that] the custom of our forefathers is Torah. **Teshuvah Maharil 58**

D.

מהר"י סג"ל מימיו לא נטל עטרה אפילו הרי"ש, רק היו קורין לו עמוד יעקב בן מורינו הרב ר' משה הלוי. אך לבנו הניח העטרה לברכו בן מורינו הרב ר' יעקב הלוי. וכן נהגו החשובים שבעיר אצלו. ספר מהרי"ל (מנהגים) הלכות קריאת התורה ו

Mahari Segal never took personal advantage of the crown of the Torah . . . When they called him up to the Torah they only called him up: Arise Yaakov ben Morainu HaRav R. Moshe HaLevi. He did allow, however, his son to bestow the crown upon him when they blessed [the son by name and referred to him as] ben Morainu HaRav R. Yaakov HaLevi. This was also the custom of the other distinguished members of the city when they were in his presence. **Sefer Maharil Hilchos Krias HaTorah 6.**

VIII. R. Yaakov Weil

A.

[מהרי"ו] היה ראש בין האחרונים ומימיו שתו כל הבאים אחריו. מהרש"ל בים של שלמה גיטין ב:כד

[R. Yaakov Weil (Mahariv)] was the leading figure of the latter halachic authorities and his waters [of wisdom] were drunk by all those that came after him. **Maharshal in Yam Shel Shlomo Gittin 2:24**

B.

(1) מקצת נשים נוהגים שמדליקים הנרות ואח"כ משימים ידיהם פרושות נגד הנרות ואז מברכין ואח"כ מסלקים ידיהם הא דפורשי' ידיהם כי היכי דליהוי עובר לעשייתם ולא רצו לברך קודם הדלקה דא"כ קבלו השבת ולא מצו תו לאדלוקי: חידושי דינין והלכות למהר"ו ווייל סימן כט

Some women have the custom of lighting the candles first, then putting their outstretched hands in front of the candles and then making the blessing. Afterwards they remove their hands from its outstretched position so that the blessing should be considered the equivalent of having been made before the performance of the mitzva. They do not want to make the blessing before the lighting because [by making the blessing itself it would be considered as if] they had accepted upon themselves the sanctity of Shabbos and they would no longer be able to light. **Chidushei Dinin V'Halachos of Mahari Weil 29**

(2) והנראה מד' מהרי"ו, שע"י פרישת הידים נגד הנרות, חשיב שפיר עובר לעשייתן. מפני שעיקר ההדלקה להאיר את הבית משום שלו' ביתו (שבת כג:). וכל זמן שלא נהנו מאור הנרות אפשר לברך. שו"ת יביע אומר חלק ב-או"ח סימן טז:ב

It would seem, from the words of Mahariv, that the outstretching of the hands in front of the candles truly is considered as if the blessing was made prior to the performance of the mitzvah This is because the essential purpose of lighting is to illuminate the house in order to create peace in the house (Shabbos 23b). As long as there was no pleasure from the candles, it is possible to make the blessing. **Teshuvos Yabiah Omer 2:16-2**

IX. Rav Yisrael Isserlein

A.

נשאל גדול בדורו הרבי ישראל המכונה אסרליי'ן ז"ל . . . ס' האגור ס' א' קע"ז

The greatest man of his generation, Rabbi Yisrael who was called Isserlein, was asked the following question . . . **Sefer HaAgur 1177**

B.

מעיד אני עלי שמים וארץ כי דברי בעל תרומת הדשן היו נחשבין בעיני מורי הרב הגדול כמהר"י טאיטצק זצ"ל כדברי הרא"ש ז"ל כל שאין אני צריך לזה שידוע ומפורסם חכמת תורתו והוא דבר ומי ישיבנו. שו"ת מהרשד"ם חלק אה"ע סימן קנה

Heaven and earth are my witness that the words of the author of the Terumas HaDeshen (Rav Yisrael Isserlein) were considered in the eyes of my teacher, the great Rav R. Yosef Taitatzak zt"l, as authoritative as the words of the Rosh, of blessed memory. I don't have to relate this, as the wisdom of his Torah is well known and public knowledge. When he speaks who can refute him? **Teshuvos Maharashdam Even HaEzer 155**

C.

ידענו מפי השמועה מהרב החסיד מהר"ר אי"ל כ"ץ בנו של הרב שער אפרים שהי"ל להרב מהרא"י קבלה מעשית ובעת צרה וצוקה הפליא לעשות והציל ישראל בחמתו. ס' שם הגדולים

We know directly from the pious Rav R. Katz the son of the author of the Shaar Ephraim that Rav Yisrael Isserlein had knowledge of practical Kabbalah and that, in a time of terrible difficulty, he saved the Jewish people through his wisdom. **Shem HaGedolim**

GERMAN JEWRY AT THE END OF THE MIDDLE AGES

R. Meir ben Baruch of Rothenburg (c. 1215-1293) Most Famous Disciples
R. Asher b. Yechiel (Rosh)-R. Mordechai b. Hillel-R. Meir b. Yekusiel
R. Shimshon b. Tzaddok-R. Chaim (Ohr Zarua) b. R. Yitzchok of Vienna
R. Yitzchak of Duren-R. Moshe Parnes-R. Avraham of Sinaheim

R. Alexander Zuslein HaKohen (d. Erfurt 1349) disciple of R. Yitzchak of Duren

R. Meir ben Baruch HaLevi (d. in Vienna c. 1407)

R. Avraham Klausner (d. in Vienna 1408)

R. Shalom of Neustadt (d. in Neustadt between the years 1413 and 1420)

R. Aharon Blumlein (d. in Vienna 1421) disciple of R. Shalom of Neustadt

R. Isaac Tirnau disciple of R. Avraham Klausner

R. Yaakov Moelin (d. in Worms 1427) disciple of R. Shalom of Neustadt

R. Yaakov Weil (d. c. 1455) disciple of R. Yaakov Moelin

R. Yisrael Isserlein (d. in Neustadt 1460) disciple of R. Aharon Blumlein, his uncle

R. Yisrael Brunna (d. Prague c. 1480) disciple of R. Yaakov Weil and R. Yisrael Isserlein